

VLOGA ODRASLIH PRI VZGOJI OTROK

Čas, v katerem živimo, ni najbolj prijazen do staršev niti do otrok. Starši se v svoji vzgojni vlogi velikokrat znajdejo v stiski in ne vedo, kako ravnati v zahtevnih vzgojnih situacijah in problemih, ki jim niso kos. Starši in vzgojitelji si moramo prizadevati, da ustvarimo okolje, ki daje otroku občutek varnosti in opore, občutek, da mu lahko zaupamo in ga navajamo na samostojno življenje. Problem vzpostavitve takega odnosa izhaja iz zmede o pravicah in dolžnostih, saj se vedno govori samo o pravicah in potrebah otrok, ne pa tudi o njihovih dolžnostih. Vsaka pravica namreč implicira tudi dolžnost.

Naša prizadevnost in doslednost, da otrok naredi sam, kar zmore, sta pomembni na primer pri usvajanju delovnih navad, saj se s tem krepi samozaupanje in otrok dobiva dobro samopodobo. Ko otrok doživi sad lastnega truda, se tudi dobro počuti. Žal pa mnogokrat nasedemo njegovi manipulaciji, s katero se izmika nalogi, in namesto njega opravimo delo sami. Naša pričakovanja morajo biti izražena jasno, da se izognemo nesporazumom, kajti otroci in odrasli imamo o istih stvareh različne predstave. Kadar so naše zahteve dvoumne in nejasne in se nanašajo na otrokovo osebnost in ne na dejanje, ki ga je storil narobe, bo med staršem in otrokom nastal nesporazum, pojavili se bosta jeza in kljubovanje. Ukazi kot so: Bodi priden! Spametuj se! Kaj je s tabo? otroku sporočajo, da je slab on in ne njegovo vedenje. Otroku morate dati vedeti, da ima težavo ali težavno vedenje, za kar pa obstaja rešitev. To vam bo uspelo, če bodo vaša pričakovanja jasno izražena.

Nekaj primerov pričakovanj:

Nejasno

Bodi priden.
Pospravi sobo.
Ne bodi sebičen.
Gremo.
Kako se reče?
Anja!

Jasno

Sedi mirno na svojem stolu.
Igrače pospravi v zaboj in knjige na police.
Stvari si izmenjaj z drugimi.
Obuj se, obleci se in gremo v avto.
Reči moraš »prosim«.
Anja, prosim, pridi sem.

Vse v imenu »prijateljskih odnosov« med starši in otroki kaže na to, da starši ne sprejemajo starševske vloge, z otroki ravnajo kot s sebi enakimi in se z njimi pogajajo. Zato je potrebno vedno znova opredeliti vlogo odraslih, saj vsako razvojno obdobje zahteva zadovoljevanje različnih čustvenih, socialnih in intelektualnih potreb.

Že majhni morajo imeti občutek, da jim z našim ravnanjem zagotavljamo varnost in ustvarjamo možnost, da so čimbolj aktivni. Če se že tu zapletamo v pogajanja, otrok zasluti našo negotovost, postane svojevoljav in bolj verjame sebi kot odraslim. Tako je vedno več ključbovalnih otrok, ker si starši zelo prizadevajo, da otroku razlagajo in pojasnjujejo, namesto da bi zahtevali. To se lahko stopnjuje do te mere, da nekaj dosežejo le še s pogojevanjem ali grožnjami, kar pa je slabo. Otrok za tak način komuniciranja ni zrel, besed se navadi in odraslih ne jemlje resno.

Poglejmo, kako mamine besede onemogočajo, da bi disciplinirala otroka:

Mama: (opazuje, kako Erik suva tovariša v parku)

Erik, ne suvaj Kristjana.

Erik: (še naprej suva Kristjana).

Mama: Erik! Ne suvaj! S prijateljem moraš biti prijazen.

Erik: (spet sune Kristjana).

Mama: Ne suvaj več! Če ga boš še enkrat sunil, bova šla domov.

Erik: (čez nekaj minut spet sune Kristjana)

Mama: Dovolj, fant moj. Greva domov.

Erik: Ne! Oprosti. Ali sva lahko še tukaj?

Mama: Ne moreva.

Erik: (plane v jok) Priden bom!

Mama: Nehaj jokati. Greva.

Erik: (glasno joka) Rad bi ostal! Priden bom, obljubim!

Mama: No prav. Samo obljubi, da ne boš spet sunil Kristjana!

Ali je kaj čudnega, da je Erik kmalu spet sunil prijatelja? Erik ve, da mama govori, ne da bi resno mislila, kar govori. In ve, da bo dosegel svoje, samo obljubiti ji mora. Tako je mama razvila vzorec, ki daje moč Eriku, namesto da bi ga brez odvečnih besed takoj odpeljala domov.

Velikokrat pri odločitvah ne vztrajamo do konca, ker si dovolimo, da nas preplavi občutek krivde in nas zaskrbi otrokova sreča. Vendar naša najpomembnejša naloga ni osrečiti otroke, ampak jih opremiti za življenje. Zmotno je prepričanje, da je odsev starševske skrbi in ljubezni v tem, da otrokom popuščajo. Seveda je ljubezen pogoj za sprejemanje otroka takšnega, kot je; vzgoja pa je utesnjevanje, naša prizadevanja, da se osamosvaja in postaja odgovoren posameznik.

Napotek, ki vam bo pomagal doseči, da tisto, kar resno rečete, tudi naredite – pa brez občutka krivde!

Prvi korak: razmislite (preden nekaj rečete, razmislite in recite le tisto, pri čemer lahko vztrajate).

Drugi korak: opozorite (opozorite enkrat).

Tretji korak: naredite (poskrbite, da bo otrok izpolnil vašo zahtevo – če je potrebno, mu tudi fizično pomagajte).

Četrty korak: **izogibajte se tem napakam**: popuščanju, nejasnim pričakovanjem, dopuščanju grdega vedenja, nedoslednosti.

Staršem je težko sprejeti dejstvo, da so pri vzgoji zamudili najugodnejša obdobja za otrokovo dojemljivost in vodenje. Brez sprememb v naših zahtevah se ne more rešiti svoje lagodnosti. Zato se bo z vsemi štirimi branil našega drugačnega vzgojnega ravnanja. Napačno ravnamo, če se bojimo, da ne bi preveč prizadeli otroka, zaradi česar mu na vsakem koraku olajšamo življenjsko nalogo, ne vedoč, da mora doživljati tudi neuspehe in poraze. Samo ob doživljanju tudi negativnih izkušenj bo otrok ponovno zbral moči, se boril in bil potrpežljiv do ljudi okrog sebe.

Večkrat kdo reče: »Vem, kaj bi moral narediti, pa že po naravi nisem dovolj odločen, vztrajen, dosleden ...«. Tu čaka starše veliko dela na sebi – uvideti morajo svojo nemoč, vendar ne kot izgovor, ampak priložnost, da bodo premagali svoje pomanjkljivosti. Od njihove trdnosti in naravnosti je namreč odvisna samostojnost otrok, zato morajo vedeti, kaj želijo doseči s svojimi zahtevami. Starši pogosto rečejo: »To je bilo zadnjič ... Naslednjič moram ... Saj tako lepo pogleda ... Je majhen, saj ne razume ...«. Vendar otroci dobro vedo, kako pretentati starše, le-ti pa nimajo srca, da jim ne bi ugodili. Poleg tega se oglasi še slaba vest in tako se ustvari začaran krog popuščanj, ki jih želijo opravičevati.

Ravno v predšolskem obdobju je pomembno, da se otrok nauči skrbeti zase in če svojega otroka poznamo, ni razloga, da pri zahtevanem ne bi vztrajali. Tudi če se pojavijo solze (spet se ustrašimo, da smo prezahtevni in »sekiramo« otroka, če mu ne gre), moramo vedeti; kadar joče »na suho«, je v ozadju izsiljevanje in moramo pri zahtevanem vztrajati, kajti veliko več joka je zaradi tega, ker otrok ne doseže svojega, kot pa joka iz stiske ali prizadetosti.

Vzgoja je vedno zahtevnejše poslanstvo in tu je ključna vloga odraslih in njihove avtoritete, ki je ni mogoče ukiniti in je vedno prisotna.

Literatura:

Zdenka Z. Divjak: Otroci, mladostniki, starši. Krško: Gora, 2008.

Elizabeth Pantley: Z otrokom lahko sodelujete. Radovljica: Didakta, 2002.

Pripravila:

Štefka Močnik